

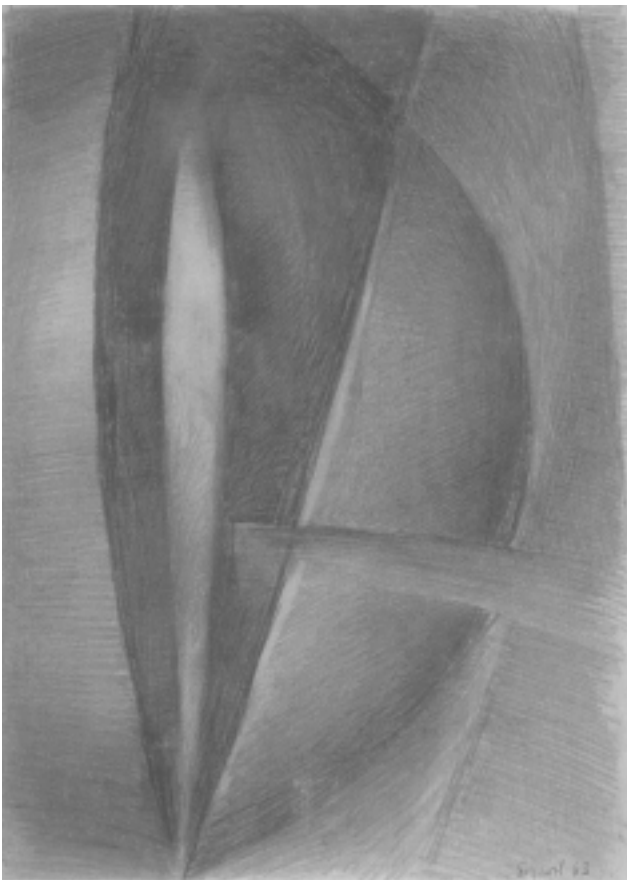
Szegő György

Szovjet nonkonformista művészet

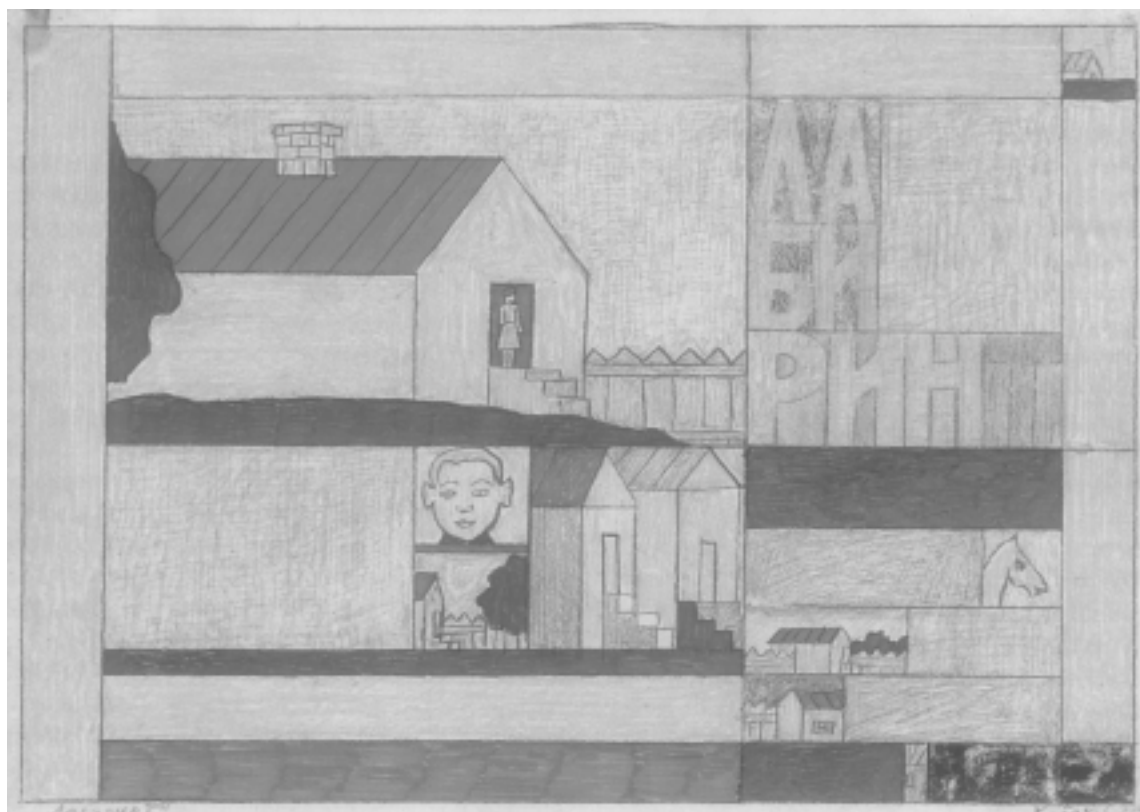
Bécs, Albertina

1999. december 10–2000. február 20.

A bécsi Albertina 21 avantgárd szovjet művész munkáit mutatja be hatalmas kiállításon. A katalógus bevezetője nekünk persze nem mond sok újat: elemzi a Sztálin halála utáni „felengedés” hruscsovi korszakát, s az irodalommal párhuzamosan ekkor feltámadó nonkonformista képzőművészetet. Szól az 1956-os Puskin Múzeum-beli Picasso-tárlatról és az ugyanebben az évben megalakult a Lijanozovo-csoportról, az 1957-es moszkvai VIT nemzetközi képzőművészeti kiállításának résztvevőiről. Beszél az 1962-es Manézs-kiállításról, melyet az odalátogató Hruscsovot tiltott be, s hogy a „parazita” művészeket ettől kezdve illusztrátorként és alkalmazott alkotóként szorították vissza a „föld alá”. Továbbá hogy a legjelentősebb szabadtéri tárlat az 1974-ben az Izmajlovszkij-parkban megrendezett ún. Buldózer-kiállítás volt, melyet a KGB kergetett szét.

Eric
Bulatov
Kompozíció
A-G, 1963

Ilya Kabakov

Labirintus, 1965, fekete, színes kréta, filctoll, papír, 200x270 cm

Jómagam már a 80-as években láttam Kabakov „műterem-padlásán” a most kiállított mappákat, de azokat a grandiózus transzparenszeket is, melyeket még a vasajton sem lehetett kivinni – annyira nem számítottak a nyilvánosságra. Az azóta eltelt bő két évtizedben a hajdanvolt szovjet művészek java karriert csinált külföldön, elsősorban Amerikában, ahol jó üzlet lett a „legyőzött ellenség” rangjának és jelképeinek felnagyítása.

De milyen jelentőséggel bír ma az 1953-92 közötti szovjet avantgarde?

Legfeltűnőbb jegye a kényszerű alkalmazotti rutinból fakadó fantasztikus rajzolni és festeni tudás. Bulatov *Fénydiagonálja* (1964), Csujkov *Női alsónemű-kompozíciója* (1974) és a *Látképek* képeslap-kollázs sorozata (1996), Gorohovszkij *Családi albumai* (1976 és 1978), *Duplaportréi* (1996), Infante *Spirál-sorozata* (1965), Kabakov *Jelentések a jövőből* sorozatának amerikai múzeumromjai (1990), Koszopolov *Marlboro* és *Kaviár* pseudo-reklámgrafikái (1989) és szovjet ál-Warhol

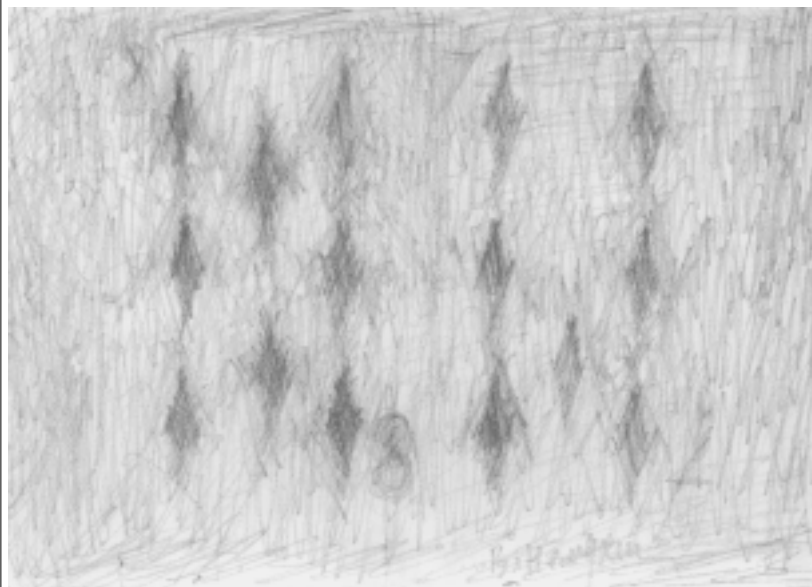
Lidja Masterkova
Cím nélkül (N 54), 1974
tus, papír, 680x470 cm

nyomatai, Rjabin és Pivovarov poszt-szürrealista kompozíciói (1993 ill. 1972/1988) vagy Szesin térképszerű labirintusrajzai igen meggyőző példái ennek.

Másodsor: e művek rafinált humorukkal és kegyetlenül ironikus látásmódjukkal minden nyugati párhuzamon tútesznek. A gyakori önéletrajzi megfelelések azonban keserűvé teszik a mulatságot. Maszterkova *Cím nélkül sorozatának* (1976) betegség-metaphorái a rendszer, egy világrend bajain túl az egyéni lét törékeny voltáról, Rjabin útlevélpecséttel operáló művei a szabadsághiányról is torokszorító híradás.

Az egyéni művészsorok a folyamatosság hiányának jelképei. Legtöbbjük kíváncsiorolt: Bulatov Párizsban él, Csujkov Moszkvában és Kölnben, Gorohovszkij Moszkvában és Offenbachban, Infante Moszkvában él, de 1966-tól Nyugaton állít ki; Amfrijev és Pepperstejn az Inspection Medical Hermeneutics csoport tagjaiként már fiatalon internacionális művészek lettek. Kabakov (1933) New Yorkban, Németországban és Moszkvában dolgozik, Komar és Melamid New Yorkban igazi sztárok. S folytathatnánk a sort.

A katalógus-életrajzok azt sejtetik, hogy a szovjet underground a Szovjetunióval együtt megszűnt. Minek következtében az egész együtt, mint most az Albertinában, ritkán látható. S bár a 1920-30-as években született művészek – a kiállítók többsége – pályája végéhez közeledik, nincs garancia arra, hogy az orosz múzeumok eme mintegy két tucat művész alkotásait megőrizték – a szovjet művészet egy korszakának illusztrálására. Pillanatnyilag inkább New Yorkban, Párizsban és Izraelben jegyzik őket leginkább.

Vladimir Nemuchin
Káro 8 és Káro 7, 1965
kréta, papír, 180x255 mm